

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 21.1.2003
COM(2003) 26 definitief

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE
AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT**

**EERST AAN DE KLEINTJES DENKEN
IN EEN GROTER WORDEND EUROPA**

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE
AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT**

EERST AAN DE KLEINTJES DENKEN IN EEN GROTER WORDEND EUROPA

De Europese Raad van Lissabon heeft de doelstelling vastgelegd om van Europa in 2010 de meeste concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld te maken. Europa's concurrentievermogen hangt sterk af van de kleine bedrijven, die een belangrijke bron zijn voor werkgelegenheid, een kweekvijver voor ondernemingsideeën en een belangrijke motor voor het ondernemerschap. Om die reden heeft de Europese Raad van Feira het "Denk eerst aan de kleintjes"-principe¹ aangenomen als een manier om naar de doelstellingen van Lissabon te streven. Deze boodschap werd herbevestigd door het Lente-rapport van 2003 van de Commissie aan de Europese Raad van de lente, dat bijzondere nadruk legt op de bevordering van investering, werkgelegenheid en groei door kennis, innovatie en ondernemingsdynamisme².

Om deze uitdaging aan te kunnen heeft de interne markt een beter ondernemingsklimaat in de interne markt nodig, met bijvoorbeeld zo weinig mogelijk administratieve formaliteiten en regelgeving voor het bedrijfsleven en een betere toegang tot financiering. Er is ook een andere ondernemingsmentaliteit nodig die mensen ertoe aanzet ideeën in bedrijven om te zetten en van mislukkingen te leren. Verder wordt van de EU gevraagd om een positievere houding ten aanzien van ondernemersinitiatieven en risiconeming te ontwikkelen.

Om deze uitdaging aan te kunnen publiceren de Commissie en haar diensten een serie documenten die de vooruitgang meten in de ondersteuning van Europa's kleine en middelgrote ondernemingen. Deze documenten onderzoeken of de Unie zich aan haar verbintenissen houdt en hoe kleinbedrijf vriendelijk de gecreëerde ondernemingsomgeving is. Deze Mededeling is een "executieve samenvatting" van deze verslagen en benadrukt vijf sleutelboodschappen.

De Mededeling en deze verslagen:

- Verslag over de uitvoering van het Europese handvest voor kleine bedrijven³;
- Verslag over de uitvoering van het Europese handvest voor kleine bedrijven in de kandidaat-landen voor toetreding tot de EU⁴;
- "Naar een ondernemend Europa: de activiteiten van de Europese Unie ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf (MKB)"⁵;
- "De gezant voor het MKB: een actieve contactpersoon tussen de Commissie en het MKB"⁶.

¹ Deze verbintenis is opgenomen in het Europees handvest voor kleine bedrijven dat door de staatshoofden en regeringsleiders is goedgekeurd tijdens de Europese Raad van Santa Maria da Feira van 19-20 juni 2000 (bijlage III van de conclusies van de Europese Raad van Santa Maria da Feira).

² "Kiezen voor groei: Kennis, innovatie en banen in een hechte samenleving", COM(2003) 5, 14.01.2003

³ COM(2003) 21 van 21.1.2003.

⁴ SEC(2003) 57 van 21.1.2003.

⁵ SEC(2003) 58 van 21.1.2003.

dienen als basis voor het Groenboek over ondernemerschap dat diezelfde dag goedgekeurd wordt, waarbij de globale aanpak van het ondernemerschap van de Unie onderzocht wordt, alsook de vereiste voorwaarden om de groeicapaciteit van de Europese ondernemingen te verzekeren.

De meeste maatregelen om het klimaat voor kleine ondernemingen te verbeteren vallen onder nationale verantwoordelijkheid. In deze context is veel werk van de Commissie in dit domein bedoeld om Lidstaten te helpen hun prestaties te verbeteren via de zogenaamde Open Coördiatiemethode, die zelf beantwoordt aan een eis van de Europese Raad van Lissabon.

1. Europa moet beter luisteren naar de kleine bedrijven

De meeste ondernemingen in Europa zijn kleine bedrijven. Daarom hebben de lidstaten zich ertoe verbonden “eerst aan de kleintjes te denken”. Een van de moeilijkheden van deze ondernemingen en hun werknemers bestaat er echter in dat zij er niet altijd in slagen uiting te geven aan hun zorgen. Zij vinden misschien dat zij belangrijker dingen te doen hebben dan met de overheid aan tafel te gaan zitten. Het gevolg hiervan is dat er in de EU met kleine en middelgrote ondernemingen weinig overleg wordt gevoerd als er beleid moet ontwikkeld worden en wetten moeten worden gemaakt.

Het uitvoeringsverslag van het Europees Handvest voor kleine bedrijven toont aan dat sommige lidstaten echter uitspringen door bijvoorbeeld de kleine ondernemingen verschillende mogelijkheden ter beschikking te stellen om zich uit te spreken. Bijvoorbeeld, de Small Business Council in het VK organiseert in het gehele land hoorzittingen en vormt op die manier de spreekbuis van kleine ondernemingen voor de regering. De voorzitter ervan neemt deel aan ministervergaderingen en doet elk jaar aan de regering aanbevelingen voor beleid. De Deense overheid raadpleegt elk jaar meer dan 1000 representatieve bedrijven over administratieve lasten. In Zweden is een nieuwe methode ontwikkeld om administratieve lasten te meten en in Finland nemen bedrijfsvertegenwoordigers deel aan werkgroepen die wetgeving voorbereiden. In landen zoals Duitsland en Oostenrijk worden branche-organisaties regelmatig geraadpleegd over nieuwe wetgeving.

Anderzijds zijn er echter nog steeds veel landen die kleine bedrijven geen kans geven om uitdrukking te geven aan hun belangen en zorgen. Er moeten dringend nog meer worden gedaan om deze kleine ondernemingen de mogelijkheid te geven hun standpunten bekend te maken.

Deze uitdaging wordt nog groter in het toekomstige uitgebreide Europa. Uit het verslag over de uitvoering van het Europese handvest voor kleine bedrijven in de kandidaat-landen voor toetreding tot de EU blijkt verder dat verscheidene van deze landen hebben nog geen structuren gecreëerd om het bedrijfsleven te vertegenwoordigen in het beleidsontwikkelings- en wetgevingsproces. Feedback van het bedrijfsleven is noodzakelijk om te garanderen dat nieuwe maatregelen ter bevordering van het ondernemerschap van meet af aan in de juiste banen worden geleid.

Voorts moeten branche-organisaties, en met name die welke het midden- en kleinbedrijf vertegenwoordigen, een belangrijke rol spelen bij de verdere ontwikkeling van hun vertegenwoordiging. Hun leden moeten erkennen dat dit in hun belang is en dat zij hun organisaties dienovereenkomstig moeten ondersteunen.

⁶ SEC (2003) 60 van 21.1.2003.

Luisteren naar kleine ondernemingen en hun zorgen in de verschillende beleidsvormen van de Gemeenschap opnemen, is een belangrijke taak voor MKB Gezant van de Commissie, die zowat een jaar geleden door het directoraat-generaal ondernemingen is benoemd. MKB Gezant verzorgt de contacten tussen de vertegenwoordiging van het MKB en de diensten van de Commissie om ervoor te zorgen dat de behoeften van het MKB in de beleidsmaatregelen en de initiatieven van de Gemeenschap terug te vinden zijn. Hij kan een belangrijke rol spelen door de problematiek van het MKB binnen de Commissie voor het voetlicht brengen, door de dialoog met de branche-organisaties te stimuleren en het beginsel te promoten dat “eerst aan de kleintjes moet worden gedacht”.

2. Lidstaten wisselen steeds meer beste werkwijzen uit

Wat het luisteren naar kleine bedrijven betreft, kan men van succesvolle werkwijzen leren. Dit is al het geval op andere gebieden, zoals aangetoond in het uitvoeringsverslag van het Handvest. Een toenemend aantal lidstaten leveren het bewijs dat de ideeën van andere landen invloed hebben door hun nationale beleidsmaatregelen aan te passen. Dit is echte vooruitgang die beantwoordt aan de conclusies van de Europese Raad van Barcelona.

Denemarken bijvoorbeeld heeft een website gemaakt om bedrijven on line te registreren. Dit was tot op zekere hoogte gebaseerd op de resultaten van een EU-project. Zweden heeft een garantieregeling voor leningen voor het MKB in het leven geroepen die geïnspireerd is door de praktijken die in Nederland en Finland zijn ontwikkeld. België heeft geleerd van de ervaringen van Denemarken, Frankrijk, Nederland en Oostenrijk met het ontwerpen van zijn clusterbeleid⁷.

De Commissie gaat verder met de ontwikkeling van dit proces waarbij lering wordt getrokken van goede werkwijzen en dat nu zijn vruchten begint af te werpen. Ook de kandidaat-landen sluiten zich hierbij aan. Sommige van hun innovatieve maatregelen kunnen een bron van inspiratie zijn voor de lidstaten.

Maar terwijl sommige lidstaten van elkaar leren, blijven de prestaties in de EU ongelijk. De on line registratie van een bedrijf is al mogelijk in sommige lidstaten⁸ zoals Denemarken en Oostenrijk, en binnenkort in Zweden, en is gepland in Spanje en Frankrijk. Andere lidstaten raken echter niet los van hun moeizame en complexe procedures voor het oprichten van een bedrijf. Sommige lidstaten bieden kleine ondernemingen de mogelijkheid om hun verplichtingen on line te vervullen terwijl andere nu pas een begin maken met het ter beschikking stellen van elektronische formulieren.

Het gevaar bestaat dat de beste nog beter wordt en de slechtste geen vooruitgang maakt. Ook de kloof tussen de kandidaat-landen en de voorlopers in de EU moet dringend worden gedicht. Er moet meer inspanningen worden geleverd om de beste werkwijzen uit te wisselen. Alleen op die manier kunnen de verschillen in prestaties uit de weg worden geruimd, met name in het kader van een uitgebreid Europa.

3. Ondernemerschap bijbrengen: de rol van onderwijs en opleiding

Of je ondernemer wilt worden is een vraag waarop een groot aantal mensen in de EU een negatief antwoord geven. In vergelijking met de VS heeft men in de EU vrij weinig zin in

⁷ Deze maatregelen zijn beschreven in de nationale uitvoeringsverslagen van het handvest voor 2002, die te vinden zijn op http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/charter2003.htm.

⁸ Bron: nationale uitvoeringsverslagen van het handvest.

ondernemerschap⁹. In de sommige lidstaten zoals Griekenland Portugal en Spanje heeft men dan weer meer zin in het ondernemerschap dan in de VS terwijl de Italianen net zo “ondernemingslustig” zijn als de Amerikanen. Mensen die in kleine en middelgrote bedrijven werken moeten bovendien de kans krijgen om hun vaardigheden en bekwaamheden op peil te houden. Daarom richten lidstaten zich steeds meer op de bevordering van het ondernemerschap in onderwijs en opleiding. Hiermee komen ze tegemoet aan de wensen van talrijke Europeanen die graag een bedrijf willen starten of overnemen.

Het verslag over het Handvest toont dat Lidstaten zoals België kaderprogramma’s ontwikkelen om het ondernemerschap en een positieve houding jegens ondernemerschap¹⁰ te ondersteunen. Overal groeit het bewustzijn dat ondernemerschap een houding en een keuze is die moeten worden bevorderd en van jongs af moeten worden aangeleerd. Gemotiveerdheid, creativiteit, initiatieven nemen en risico's durven te nemen kunnen van jongs af in onderwijs en opleiding worden aangemoedigd.

Een jaar geleden waren er nog maar twee lidstaten die in de basisschool een begin maakten met het bevorderen van positief ondernemerschapsgedrag zoals het nemen van initiatieven en het gemotiveerd zijn. Nu ontwikkelen een derde van de lidstaten¹¹ al dergelijke initiatieven en er staat nog meer op stapel. Verschillende nieuwe acties zijn gericht op de middelbare scholen. Bijvoorbeeld projecten waarbij scholieren direct in contact worden gebracht met ondernemers door de ondernemers naar de school te halen of de scholieren de bedrijven te laten bezoeken, worden uitgevoerd in Ierland, Luxemburg en het VK¹². In sommige lidstaten zoals Griekenland krijgen scholieren van de middelbare scholen les in ondernemerschap. Minstens de helft van de lidstaten helpen de middelbare scholieren met het aanleren van het oprichten en ontwikkelen van een bedrijf: met name Nederland is op dit gebied heel actief¹³. De kennis van het ondernemerschap bij leerkrachten ontwikkelen is eveneens een maatregel waaraan in talrijke lidstaten steeds meer aandacht wordt besteed.

Al deze maatregelen zetten Europa op het juiste spoor om meer ondernemend te worden. De vorderingen zijn bemoedigend maar initiatieven in de onderwijs- en opleidingsstelsels zullen pas op middellange en lange termijn effect sorteren.

4. Een ondernemingscultuur in de kandidaat-landen creëren

Voor de kandidaat-landen is het creëren van een ondernemingscultuur de belangrijkste uitdaging. Naast de tenuitvoerlegging van het *acquis communautaire* hebben de kandidaat-

⁹ In 2001 is de ondernemingszin in de EU (48 % van de mensen wilden een eigen bedrijf beginnen) 11% onder de ondernemingszin in de VS (59%) gebleven. Griekenland (68 %), Portugal (63 %), en Spanje (60%) deden het beter dan de VS en in Italië was de ondernemingszin gelijk (59 %). Bron: Flash Eurobarometer 107 (2001): Ondernemerschap. Enquête namens directoraat-generaal Ondernemingen van de Europese Commissie uitgevoerd door EOS Gallup Europe (http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/survey/eurobarometer83.htm).

¹⁰ Bron: verslag 2002 over het handvest van België.

¹¹ Deze landen zijn Ierland, Zweden, Finland en het VK. Ook Noorwegen voert dergelijke maatregelen uit.

¹² Zie het verslag over de uitvoering van het Europees handvest voor kleine bedrijven, COM (2003) 21 en de nationale verslagen van de lidstaten op http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/charter2003.htm

¹³ Studenten kunnen leren hoe een minibedrijf op te richten in België, Duitsland, Spanje, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk en Noorwegen.

landen concurrerende bedrijven¹⁴ nodig en een gunstig ondernemingsklimaat om de vruchten van de interne markt te kunnen plukken.

Met de name in de kandidaat-landen begint de bevordering van het ondernemingsgedrag in het onderwijs. Het uitvoeringsverslag van het Handvest in de kandidaat-landen toont aan dat er bemoedigende tekenen zijn. Het onderwijs in ondernemerschap en ondernemersvaardigheden vormt een onderdeel van de middelbare-schoolopleiding in het bijna de helft van de kandidaat-landen¹⁵. In alle kandidaat-landen is er een grote verscheidenheid aan opleidingsprogramma's om ondernemersvaardigheden te versterken. Opleidingsprogramma 's voor kleine ondernemingen in Estland en Litouwen zijn opgenomen in een ruimer kader van permanente educatie. Er is echter nog een lange weg te gaan om tot een alomvattende benadering te komen voor onderwijs in ondernemerschap op alle niveaus.

Autoriteiten moeten ook anders gaan denken om een gunstig ondernemingsklimaat te creëren voor de oprichting, groei en overdracht van ondernemingen. In dit verband zijn de kandidaat-landen al begonnen met het terugdringen van bureaucratische formaliteiten. De administratieve kosten en de tijd die nodig zijn om een nieuwe onderneming op te richten, zijn al zodanig gereduceerd dat sommige kandidaat-landen¹⁶ de beste Europese landen hebben ingehaald. One-stop-shops zijn opgericht om de administratieve lasten te verlichten en faillissementswetten zijn in verschillende landen verbeterd.

Om de bureaucratie voor kleine ondernemingen nog verder terug te dringen zijn sommige kandidaat-landen¹⁷ begonnen met informatieverstrekking en dienstverlening via internet. Het interactieve gebruik van elektronische communicatiemiddelen is op zodanige wijze gestimuleerd dat ondernemers in Slowakije, Malta, Letland en Litouwen belastingaangiften en andere officiële documenten elektronische kunnen indienen.

Op andere gebieden is dan weer minder vooruitgang geboekt. Toegang tot financiering blijft voor het MKB moeilijk, ofschoon talrijke kandidaat-landen efficiënt gebruikmaken van belastingmaatregelen om de financiële middelen van het MKB te verhogen. Litouwen heeft bijvoorbeeld voor micro ondernemingen een lager basisbelastingtarief ingevoerd dan voor grote bedrijven, alsmede andere concessies in de vorm van vrijstellingen en BTW-vermindering¹⁸. De innovatie-en technologiemoogelijkheden zijn evenmin voldoende benut. Er zijn nog geen samenhangende nationale strategieën of ze zijn nog te recent om reeds uitwerking te hebben.

5. Het MKB in de voorste gelederen van het Gemeenschapsbeleid brengen

Aangezien het MKB de motor is achter de Europese economie heeft vrijwel elk communautair beleid een MKB-dimensie. De behoeften en zorgen van het MKB zijn dan ook in de meeste communautaire beleidsvormen en programma's opgenomen, zoals aangenomen in het verslag over de activiteiten van de Europese Unie voor de KMO's.

¹⁴ Volgens een enquête waarin onderzoek werd gedaan naar het aantal personen die te maken hadden met het opstarten van een bedrijf verschillen de kandidaat-landen als groep niet van de lidstaten van de EU. Global Entrepreneurship Monitor, 2002 Executive Report Reynolds, Bygrave, Autio, Cox and Hay.

¹⁵ Ondernemerschap behoort tot het schoolprogramma in Polen, Hongarije, Letland, Litouwen en Roemenië.

¹⁶ Dit is met name het geval met Malta, maar ook met Cyprus, Letland, Litouwen en Roemenië.

¹⁷ De Tsjechische Republiek, Bulgarije, Estland en Turkije.

¹⁸ Bron: verslag van Litouwen over de uitvoering van het handvest, te vinden op http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/enlargement/charter_ccs_2003.htm.

De Structuurfondsen bijvoorbeeld geven voor de periode 2000-2006 zo'n 16 miljard €¹⁹ uit aan projecten die op het MKB zijn gericht. Ongeveer een derde van de communautaire steun aan het MKB is bestemd voor adviesverlening, gemeenschappelijke zakelijke dienstverlening zoals incubators, netwerken en clusters. Bovendien zorgt de communautaire steun voor evenredige steunbedragen uit nationale fondsen.

Ook het Meerjarenprogramma voor ondernemingen en ondernemerschap en met name voor het midden- en kleinbedrijf²⁰ en de financiële instrumenten daarvan zijn gericht op een verbetering van het ondernemingsklimaat van het midden- en kleinbedrijf.

In de kandidaat-landen is de pre-toetredingssteun steeds meer gericht op de ondersteuning van het midden- en kleinbedrijf. Dit bewijst dat de kandidaat-landen bereid zijn om de beschikbare middelen te gebruiken om het Europees handvest voor kleine bedrijven uit te voeren. Na de uitbreiding zullen normaal de Structuurfondsen een belangrijke rol spelen bij de tenuitvoerlegging van de verbintenissen van het handvest.

Het MKB wordt ook goed bedeed in het Zesde Kaderprogramma voor O&TO. Voor de periode 2002-2006 is ruim 2,2 miljard € uitgetrokken om de onderzoeks- en innovatie-inspanningen van het MKB te ondersteunen, wat het Zesde Kaderprogramma tot een van de belangrijkste ondersteunende instrumenten van het MKB-onderzoek in de wereld maakt. Het MKB krijgt ook geld uit het LIFE-programma, het financiële instrument voor het milieu, dat in 2002 28 miljoen € uitgaf aan projecten waarbij MKB-bedrijven waren betrokken, of van de milieukeureregeling van de EU (Europees eco-label) waarin 80% van de deelnemende bedrijven tot het MKB behoren²¹.

MKB Gezant vervult eveneens een belangrijke rol voor de verbetering van de toegang van het MKB tot informatie en tot EU-programma's en voor de verdere ontwikkeling van een horizontale en gecoördineerde benadering inzake MKB-vraagstukken.

De toekomst

Het KMO-pakket is een onderdeel van een bredere beleidsaanpak dat erop gericht is naar de doelstellingen van Lissabon te streven, en draagt bij tot de eerstkomende Europese Raad van de lente²².

Ondernemend Europa mag dan op het juiste spoor zijn, snellere vooruitgang is noodzakelijk om de doelstelling van Lissabon, tegen 2010 de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld te worden, met meer en betere banen en meer sociale samenhang, te verwezenlijken.

Een van de belangrijkste gebieden waarop vorderingen noodzakelijk zijn is de bevordering van het ondernemerschap. Daarom heeft de Commissie met haar Groenboek over

¹⁹ Dit is ongeveer 11% van het totale budget van de Structuurfondsen. Bron: "Naar een ondernemend Europa: de activiteiten van de Europese Unie ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf (MKB)", SEC(2003) 58.

²⁰ Beschikking 2000/819/EG van de Raad van 20 december 2000 betreffende een meerjarenprogramma voor ondernemingen en ondernemerschap, met name voor het midden- en kleinbedrijf (MKB) (2001-2005) PB L 333, 29.12.2000, blz. 84.

²¹ Bron: "Naar een ondernemend Europa: de activiteiten van de Europese Unie ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf (MKB)", SEC(2003) 58.

²² Het Europees Handvest voor kleine bedrijven verbindt de Commissie om jaarlijks aan de Europese Raad van de lente verslag uit te brengen.

ondernemerschap een publiek debat op gang gebracht over de vraag hoe ondernemerschap verder kan worden gestimuleerd. Uitgaand van het onderzoek naar de vooruitgang in het ondernemende Europa, met inbegrip van het KMO pakket, stelt het Groenboek essentiële vragen zoals hoe kunnen we meer ondernemers produceren en hoe kunnen Europese bedrijven beter groeien.

Indien Europa erin slaagt om het ondernemingsklimaat voor kleine ondernemingen voortdurend te verbeteren en zijn ondernemingspotentieel te stimuleren en beter te exploiteren, dan hoeven wij ons voor ons concurrentievermogen in de toekomst geen zorgen te maken.